

DEKRET

**o tymczasowej ordynacji powiatowej dla obszarów Polski
byłego zaboru rosyjskiego.**

Do czasu wydania przez Sejm ordynacji powiatowej zarządza się co następuje:

TYTUŁ I.

Granice powiatowych związków komunalnych.

Art. 1. Każdy powiat administracyjny stanowi powiatowy związek komunalny, który jest osobą publiczno-prawną.

Zmiany granic powiatów administracyjnych pociągają za sobą odpowiednio zmiany obszaru powiatowych związków komunalnych.

Art. 2. Jeżeli wskutek zmian, wymienionych w ust. 2-im art. 1-go, zachodzi potrzeba rozdzielenia majątku zainteresowanych powiatowych związków komunalnych oraz oznaczenia ich obowiązków, wówczas tworzy się Komisję Likwidacyjną, składającą się z komisarzy powiatowych powiatów zainteresowanych oraz członków wydziałów powiatowych po 2-ch z każdego zainteresowanego powiatu. Przewodniczącym Komisji jest najstarszy wiekiem komisarz powiatowy. Przedstawiciele wydziałów do Komisji Likwidacyjnej powołują sejmiki powiatowe zwykłą większością głosów. Wnioski Komisji Likwidacyjnej zatwierdza Minister Spraw Wewnętrznych, od którego decyzji służy odwołanie do Sądu Najwyższego.

Rozporządzenia władz państwowych i uchwały komunalne, obowiązujące na obszarze, który został wyłączony z danego powiatu, zachowują swą moc, dopóki nie zostaną zniesione przez nowe rozporządzenia władz państwowych lub uchwały organów samorządowych.

Art. 3. Miasta, liczące ponad 25,000 mieszkańców, stanowią samodzielne powiaty miejskie.

Miasta, liczące mniej niż 25,000 mieszkańców, mogą być wyłączone z powiatów przez władzę ustawodawczą, o ile zajdzie tego potrzeba.

Art. 4. Powiatowe związki komunalne mogą za zgodą Ministra Spraw Wewnętrznych łączyć się dla osiągnięcia poszczególnych celów komunalnych w związki specjalne, obejmujące pewną liczbę powiatów. Organizację i działalność takiego związku specjalnego reguluje statut, zatwierdzony przez Ministra Spraw Wewnętrznych.

TYTUŁ II.

Zakres działania powiatowych związków komunalnych.

Art. 5. Zakres działania powiatowych związków komunalnych jest poruczony i własny.

Art. 6. Poruczony zakres działania określają ustawy.

Do poruczonego zakresu działania należy w szczególności opieka i nadzór nad gospodarką gmin wiejskich oraz miejskich, niewyłączonych z powiatowego związku komunalnego.

Art. 7. Do własnego zakresu działania powiatowych związków komunalnych należy piecza nad gospodarczemi, zdrowotnemi i kulturalnemi interesami powiatu, jako to:

- a) zarząd własnego majątku;
- b) budowa i utrzymanie dróg i innych środków komunikacyjnych;
- c) ochrona i rozwój rolnictwa, handlu i przemysłu;
- d) ochrona zdrowia publicznego, zakładanie i utrzymywanie szpitali i urzędzeń sanitarnych;
- e) dobroczynność publiczna;
- f) popieranie oświaty;
- g) podnoszenie poziomu obyczajności i kultury społecznej.

Zadania powyższe, z wyjątkiem wymienionego pod literą a), powiatowe związki komunalne podejmują o tyle, o ile nie mogą one być wykonane przez poszczególne gminy; wykonywać je mogą związki powiatowe bezpośrednio albo też przez udzielanie zasiłków innym organizacjom.

Art. 8. Powiatowe związki komunalne mają prawo stawiania wniosków do rządu w sprawie zarządzeń, które dotyczą interesów powiatu, a dla których wymagana jest droga ustawowa.

TYTUŁ III.

Źródła dochodowe powiatowych związków komunalnych.

Art. 9. Źródła dochodowe powiatowych związków komunalnych stanowią:

- 1) dochody z własnego majątku;
- 2) zyski z przedsiębiorstw natury prywatno-gospodarczej;

- 3) zasiłki i te dochody państwowe, które będą przekazane powiatowym związkom komunalnym w drodze ustawowej;
- 4) opłaty za czynności administracyjne powiatowych organów komunalnych;
- 5) opłaty za używanie zakładów i urzędzeń, utrzymywanych przez powiatowe związki komunalne w interesie publicznym;
- 6) specjalne opłaty na pokrycie kosztów założenia i utrzymywania urzędzeń komunalnych, pobierane od właścicieli nieruchomości i zakładów przemysłowych lub handlowych, którzy ciągną z tych urzędzeń specjalne korzyści („opłaty od adjacentów”);
- 7) dodatki do podatków państwowych i gminnych;
- 8) bezpośrednie i pośrednie samodzielne podatki powiatowe;
- 9) zyski z monopolów handlowych;
- 10) pożyczki krótko- i długoterminowe.

TYTUŁ IV.

Organy powiatowych związków komunalnych.

Art. 10. Organami powiatowego związku komunalnego są:

- I) sejmik powiatowy;
- II) wydział powiatowy;
- III) komisarz powiatowy (względnie jego zastępca). ✓

W powiatach miejskich funkcje powyższych organów powiatowych związków komunalnych wykonywują zgodnie z ustawą miejską odpowiednie organy samorządu miejskiego (rada miejska, magistrat i prezydent).

ROZDZIAŁ A.

Sejmik powiatowy.

Skład Sejmiku powiatowego i jego członkowie.

Art. 11. Skład sejmiku powiatowego i sposób wyboru jego członków określa dekret o tymczasowej ordynacji wyborczej do sejmików powiatowych z dnia 5 grudnia 1918 roku.

Art. 12. Członkowie sejmiku powiatowego wybierani są na trzy lata. W razie utraty przez członka sejmiku biernego prawa wyborczego do sejmików powiatowych, jego śmierci, wykluczenia lub dobrowolnego ustąpienia Minister Spraw Wewnętrznych zarządza wybór uzupełniający z odpowiedniego kolegium wyborczego. Członek sejmiku z wyboru uzupełniającego urzęduje tylko do końca kadencji swego poprzednika.

Art. 13. Urząd członka sejmiku powiatowego jest honorowy, jednakże członkowie sejmiku, wydziału i komisji (art. 17 p. 6) otrzymują djety i zwrot kosztów podróży na mocy specjalnej uchwały sejmiku.

Art. 14. Jeżeli członek sejmiku powiatowego wchodzi w stosunki prawne z powiatowym związkiem komunalnym jako przedsiębiorca, dostawca lub dzierżawca, nie może on sprawować swego urzędu, jak długo trwa wspomniany stosunek i dopóki rachunki, zeń wynikające, nie będą ostatecznie uregulowane.

Art. 15. Członek sejmiku powiatowego nie może zajmować żadnej płatnej posady w urzędzie powiatowym państwowym lub samorządowym odnośnego powiatu. Pracownik powiatowy, wybrany do sejmiku tegoż powiatu, musi zrzec się swej posady na czas pozostawania w sejmiku.

Kompetencja sejmiku powiatowego.

Art. 16. Sejmik powiatowy jest przedstawicielem powiatowego związku komunalnego. W sprawach, należących do zakresu działania powiatowego związku komunalnego, sejmik jest organem uchwałodawczym i kontrolującym.

Art. 17. Do kompetencji sejmiku powiatowego należą i uchwałom jego podlegają następujące sprawy:

- 1) zatwierdzanie budżetu powiatowego i obrachunku rocznego;
- 2) jednorazowe poza budżetem wydatki ponad 5.000 marek (10.000 koron) lub stałe zobowiązania ponad 500 marek (1.000 koron) rocznie;
- 3) zaciąganie pożyczek;
- 4) statuty powiatowe co do wprowadzania i pobierania podatków powiatowych i opłat, dodatków do podatków państwowych i gminnych jakoteż ustanawianie monopoli;
- 5) wybór członków wydziału powiatowego i wykluczanie członków sejmiku w myśl art. 22-go;
- 6) ustanawianie w razie potrzeby komisji powiatowych do specjalnych spraw i wybór ich członków;
- 7) uchwalanie regulaminu dla sejmiku, wydziału powiatowego i komisji;
- 8) oznaczanie liczby i uposażenia powiatowych urzędników komunalnych;
- 9) sprawy, przekazane sejmikowi przez ustawy specjalne.

W zakresie spraw, powyżej wymienionych, sejmik powiatowy ma prawo inicjatywy oraz wydawania postanowień obowiązujących, które nie mogą przeczyć istniejącym ustawom.

Posiedzenia sejmiku powiatowego i jego uchwały.

Art. 18. Przewodniczący zwołuje sejmik powiatowy przynajmniej raz na kwartał.

Pozatem sejmik może być zwołany, gdy tego zażąda conajmniej $\frac{1}{4}$ część członków.

Art. 19. Posiedzenia sejmiku powiatowego są jawne.

Na wniosek jednak przewodniczącego lub przynajmniej $\frac{1}{4}$ obecnych członków może sejmik większością $\frac{2}{3}$ głosów obecnych uchwalić posiedzenie tajne.

Podczas obrad nad budżetem i rozpatrywania rachunków powiatowych posiedzenia w każdym razie muszą być jawne.

Art. 20. Przewodniczący ma prawo usunąć z sali posiedzeń każdą osobę z publiczności, która zakłóca porządek, lub nawet w razie potrzeby zarządzić całkowite opróżnienie sali z publiczności.

Art. 21. Członek sejmiku powiatowego może być za niewłaściwe zachowanie się lub tamowanie obrad usunięty na jedno do trzech posiedzeń, nieinaczej wszakże, jak na mocy uchwały sejmiku, powziętej większością $\frac{1}{3}$ głosów obecnych na wniosek przewodniczącego.

Art. 22. Sejmik powiatowy może wykluczyć członka ze swego grona za czyn hańbiący większością $\frac{2}{3}$ głosów wszystkich członków sejmiku.

Art. 23. Jeżeli w sprawie, stanowiącej przedmiot obrad, jest zainteresowany materialnie członek sejmiku powiatowego albo jego krewni lub powinowaci pierwszych trzech stopni, nie może on być obecny przy rozważaniu sprawy ani przy głosowaniu nad nią.

Art. 24. Członek sejmiku, nie przybywający na posiedzenie bez podania okoliczności usprawiedliwiających, podlega karze od 3-ech do 25-ciu marek (od 6-ciu do 50-ciu koron). Wymiar kary zależy od uznania przewodniczącego sejmiku powiatowego.

Art. 25. Jeżeli jedno posiedzenie, na którym nie jest wymagana kwalifikowana większość obecnych, nie odbyło się skutkiem niedostatecznej liczby obecnych, to następne posiedzenie, zwołane z tym samym porządkiem dziennym, jest prawomocne niezależnie od liczby przybyłych członków.

Członek sejmiku, nie przybywający na to drugie posiedzenie bez podania okoliczności usprawiedliwiających, podlega karze od 10 do 100 marek (od 20 do 200 koron). Wymiar kary zależy od uznania przewodniczącego sejmiku powiatowego.

Art. 26. Członek sejmiku powiatowego, który nie przybył na 3 kolejne posiedzenia bez usprawiedliwiającego powodu, traci mandat.

Art. 27. Każdy urzędnik urzędu powiatowego może za zezwoleniem przewodniczącego zabierać głos na posiedzeniach sejmiku powiatowego w sprawach swego resortu.

Art. 28. Do powzięcia uchwał o zaciągnięciu pożyczek, o aljenowaniu nieruchomości oraz uchwał, dotyczących regulaminu sejmiku powiatowego i wurdziału powiatowego, niezbędna jest zawsze obecność oprócz przewodniczącego (lub jego zastępcy) conajmniej $\frac{2}{3}$ członków sejmiku, do powzięcia zaś wszystkich innych uchwał wystarcza obecność połowy ogólnej liczby członków sejmiku.

Art. 29. Uchwały, wymagające w myśl poprzedniego artykułu obecności kwalifikowanej większości, zapadają większością $\frac{2}{3}$ głosów.

Inne uchwały zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów wniosek zostaje poddany głosowaniu na następnym posiedzeniu. Wstrzymujących się od głosowania uważa się za głosujących za wnioskiem.

Przewodniczący nie bierze udziału w głosowaniu.

Art. 30. Głosowanie jest jawne. W sprawach jednak osobistych oraz na żądanie $\frac{1}{4}$ obecnych członków sejmiku musi być zastosowane głosowanie tajne. Na żądanie takiej samej części obecnych członków sejmiku zastosowane będzie głosowanie imienne.

Głosowanie przy wyborach jest tajne, wyjątek stanowi wybór przez aklamację.

Art. 31. Z każdego posiedzenia musi być spisany protokół.

Art. 32. Uchwały sejmiku winny być podawane do wiadomości publicznej i dostarczane władzy nadzorczej wraz z odpowiednimi załącznikami.

ROZDZIAŁ B.

Wydział powiatowy.

Art. 33. Wydział powiatowy składa się pod kierownictwem przewodniczącego sejmiku względnie jego zastępcy z 6 członków, wybieranych na lat 3 zwykłą większością głosów przez sejmik z mieszkańców powiatu, posiadających bierne prawo wyborcze do rad miejskich lub gminnych.

W razie opróżnienia stanowiska w wydziale powiatowym członkowie sejmiku dokonywują wyboru uzupełniającego.

Członek wydziału powiatowego, wybrany w tym ostatnim wypadku, urzęduje tylko do końca kadencji swego poprzednika.

Art. 34. Wydział powiatowy zwołuje przewodniczący przynajmniej raz na miesiąc. Wydział musi być zwołany, jeżeli tego zażąda dwóch jego członków.

Art. 35. Do powzięcia uchwał wydziału wymagana jest obecność oprócz przewodniczącego (wzgl. jego zastępcy) conajmniej 3 członków wydziału. Uchwały zapadają większością głosów, w razie równości rozstrzyga głos przewodniczącego. Wstrzymujących się od głosowania dotyczy przepis, zawarty w art. 29.

Art. 36. Postanowienia art. 23, 24 i 25 dotyczą także wydziału powiatowego.

Art. 37. Wydział powiatowy: a) przygotowuje sprawy, mające wejść pod obrady sejmiku, decyduje we wszystkich sprawach, nie wymagających uchwały sejmiku lub przezeń dla siebie niezastrzeżonych, oraz określa sposoby wykonania uchwał sejmikowych; b) wykonywa czynności, poruczone przez władze państwowe i ustawy; c) sprawuje władzę dyscyplinarną nad pracownikami powiatowego związku komunalnego.

Art. 38. Kary dyscyplinarne są następujące:

- 1) upomnienie,
- 2) nagana,
- 3) grzywna do 100 marek (200 koron),
- 4) przeniesienie na urząd niższej kategorii,
- 5) złożenie z urzędu.

Art. 39. Wydział powiatowy może w ciągu dwóch tygodni zażądać rewizji takich uchwał sejmiku powiatowego, które:

- 1) pogwałcają niniejszą ordynację powiatową lub ustawy obowiązujące,
- 2) są niewykonalne lub mogą przynieść szkodę powiatowi.

To samo prawo służy przewodniczącemu w stosunku do uchwał wydziału powiatowego.

Zakwestjonowana uchwała sejmiku powiatowego względnie wydziału powiatowego uważana jest za ostateczną, jeśli przyjęta zostanie na następnym posiedzeniu większością $\frac{2}{3}$ głosów.

ROZDZIAŁ C.

Przewodniczący.

Art. 40. Komisarz powiatowy (wzgl. jego zastępca) jest przewodniczącym sejmiku i wydziału powiatowego.

Art. 41. Przewodniczący przygotowuje wnioski na wydział powiatowy, kieruje obradami sejmiku i wydziału, wykonywuje ich uchwały, załatwia sprawy bieżące i podpisuje w imieniu powiatowego związku komunalnego wszystkie pisma.

Art. 42. W wypadkach, niecierpiących zwłoki, przewodniczący załatwia samodzielnie wszelkie czynności, należące do zakresu działania wydziału powiatowego, powinien wszakże wyjednać na najbliższem posiedzeniu zatwierdzenie wydziału powiatowego dla czynności, dokonywanych na mocy tego uprawnienia.

Art. 43. Dokumenty, mocą których powiatowy związek komunalny zaciąga zobowiązania, muszą być podpisane przez przewodniczącego i jednego członka wydziału oraz opatrzone pieczęcią.

Art. 44. Przewodniczący przyjmuje pracowników powiatowego związku komunalnego po wysłuchaniu opinii wydziału powiatowego.

TYTUŁ V.

Działalność organów samorządu powiatowego w zakresie nadzoru nad niższymi jednostkami komunalnymi.

Art. 45. Nadzór nad samorządem gmin wiejskich oraz miejskich, nie wydzielonych z powiatowych związków komunalnych, wykonywuje całkowicie — zgodnie z ustawami — w pierwszej instancji wydział powiatowy, w drugiej zaś — Minister Spraw Wewnętrznych. Od decyzji Ministra Spraw Wewnętrznych służy odwołanie do Sądu Najwyższego.

Odwołanie od niższej instancji nadzorczej do wyższej nastąpić może w ciągu dwóch tygodni od daty otrzymania postanowienia niższej instancji.

Art. 46. Do wydziału powiatowego należy również sprawowanie władzy dyscyplinarnej nad burmistrzami, ławnikami magistratów, wójtami i sołtysami. Na mocy tej władzy wydział powiatowy może wymierzać następujące kary:

- 1) upomnienie,
- 2) nagane,
- 3) grzywnę do 100 marek (200 koron).

TYTUŁ VI.

Nadzór państwowy nad powiatowymi związkami komunalnymi.

Art. 47. Nadzór nad działalnością powiatowych związków komunalnych przysługuje w pierwszej instancji Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Zatwierdzenia Ministra Spraw Wewnętrznych wymagają uchwały sejmiku powiatowego, dotyczące:

- 1) środków komunikacyjnych;
- 2) wprowadzenia i pobierania podatków powiatowych i opłat, dodatków do podatków państwowych i gminnych, jakoteż ustanowienia monopoli handlowych;
- 3) ustalenia budżetu powiatowego związku komunalnego;

- 4) zaciągnięcia pożyczki lub objęcia zobowiązania ponad 50.000 marek (100.000 koron);
- 5) nabywania i pozbywania nieruchomości;
- 6) lokaty kapitałów.

Art. 48. Jeżeli sejmik powiatowy nie wstawia do budżetu lub nie uchwała po za nim wydatku, który powiatowy związek komunalny obowiązany jest pokryć w myśl istniejących ustaw, nakazuje to uczynić przewodniczącemu Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 49. Jeżeli powiatowy związek komunalny nie wykonywa swych obowiązków w granicach budżetu lub wykonywa je nienależycie, Minister Spraw Wewnętrznych czyni na koszt powiatowego związku komunalnego — celem należytego ich wykonania — niezbędne zarządzenia, przyczem ma prawo wydawania przepisów co do źródeł pokrycia odnośnych potrzeb finansowych.

Art. 50. Na uchwały lub zarządzenia organów powiatowego związku komunalnego osoby zainteresowane mogą wnosić skargi na ręce przewodniczącego do Ministra Spraw Wewnętrznych, na decyzje zaś tego ostatniego — do Sądu Najwyższego.

Termin na podanie skargi jest w obydwóch wypadkach dwutygodniowy od chwili ogłoszenia uchwały lub zarządzenia względnie zawiadomienia o zapadłej decyzji.

Art. 51. Minister Spraw Wewnętrznych ma prawo rozwiązać sejmik i wydział powiatowy, polecając przewodniczącemu załatwianie bieżących spraw powiatowego związku komunalnego, obowiązany jest jednak zwołać nowy sejmik w ciągu 6-ciu tygodni.

Przewodniczący, zastępując sejmik i wydział, nie może w żadnym razie zbywać lub obciążać nieruchomości powiatowego związku komunalnego ani zaciągać pożyczek.

Art. 52. Nieważne są postanowienia organów powiatowego związku komunalnego, które:

- 1) powzięte zostały na zebraniach nieprawomocnych;
- 2) przekraczają kompetencję odpowiedniego organu;
- 3) pogwałcają obowiązujące ustawy.

O nieważności ogłasza Minister Spraw Wewnętrznych.

Art. 53. Unieważnione być mogą uchwały sejmiku i wydziału powiatowego, powzięte w obecności osób, które w myśl art. 23 i 36 winny być usunięte od obrad i głosowania.

O unieważnieniu uchwały decyduje Minister Spraw Wewnętrznych na wniosek osoby zainteresowanej, który złożony być winien w ciągu 2-ch tygodni od chwili ogłoszenia uchwały.

Art. 54. Skargi na uchwały i zarządzenia powiatowych organów komunalnych, gwałcące prawa osób prywatnych lub instytucji społecznych, podlegają kompetencji sądów ogólnopństwowych.

TYTUŁ VII.

Przepisy przechodnie i końcowe.

Art. 55. Z dniem ogłoszenia niniejszego tracą moc obowiązującą ordynacje powiatowe, wydane przez byłe władze rosyjskie oraz okupacyjne

niemieckie i austryjacko-węgierskie, jak również te artykuły ustawy samorządu gminnego z 1864 r., które są sprzeczne z niniejszym dekretem.

Art. 56. Wykonanie niniejszego dekretu poleca się Ministrowi Spraw Wewnętrznych.

Dan w Warszawie, dnia 4 lutego 1919 r.

Naczelnik Państwa:

J. Piłsudski

Prezydent Ministrów:

I. J. Paderewski

Minister Spraw Wewnętrznych:

S. Wojciechowski